

Epidemiološko spremljanje demence v Sloveniji: dejstva in izzivi v luči SARS-CoV-2/COVID-19

Mercedes Lovrečič & Barbara Lovrečič

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Javno zdravstveno epidemiološko spremljanje je trajno in sistematično zbiranje podatkov o dogodkih v zvezi z zdravjem, njihovo analiziranje in posredovanje, da se uporabijo pri javnozdravstvenem ukrepanju z namenom, da se omeji obolenost in umrljivost ter izboljša zdravje (1).

Pred pojavom SARS-CoV-2/COVID-19 na voljo še ni bilo širokega nabora implementiranih standardiziranih kazalnikov, ki bi omogočali kakovostno epidemiološko oceno in spremljanje stanja na področju demence na osnovi rutinskih zdravstvenih podatkovnih baz in bi bili primerljivi med različnimi državami, kar je veljalo tako za Slovenijo kot Evropo in ves svet (2, 3). Po podatkih SZO imajo v svetu le redke države vzpostavljene sisteme, ki na osnovi rutinskih podatkovnih baz omogočajo spremljanje števila oseb z demenco in evalvacijo storitev zdravstvenega in socialnega varstva (2). Pandemija SARS-CoV-2/COVID-19 je dodatno otežila epidemiološko spremljanje demence, na novo se je pojavila bolezen COVID-19, ki je z do tedaj uveljavljenimi sistemi zbiranja podatkov še nismo mogli zaznati in epidemiološko spremljati, hkrati pa COVID-19 najbolj prizadene prav starejše prebivalce, osebe z demenco pa so še posebej ogrožene.

V skladu z akcijskim načrtom Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) (2017–2025) naj bi do leta 2025 polovica držav redno zbirala podatke na osnovi temeljnega nabora kazalnikov za epidemiološko spremljanje demence v sklopu nacionalnega informacijskega sistema zdravstvenega in socialnega varstva in SZO o stanju poročala vsaki dve leti (3).

Kljub navedenim pomanjkljivostim sistemov za rutinsko spremljanje epidemiološkega stanja na področju demence, je bilo v zadnjih desetletjih

narejenih veliko ocen glede razširjenosti demence. Demenca bolj prizadene starejše, zaradi podaljševanja življenjske dobe prebivalcev in boljšega prepoznavanja, diagnosticiranja ter zdravljenja, je demenca v svetu, Evropi in Sloveniji v porastu.

Po podatkih SZO je v letu 2018 v svetu živelo okrog 50 milijonov oseb z demenco, do leta 2050 naj bi se število potrojilo na 152 milijonov (4). V tridesetih letih, do leta 2040, naj bi število bolnikov z demenco porastlo za 234 %, med 84 % in 169 % v Evropski regiji SZO (5). Po ocenah Mednarodnega združenja za Alzheimerjevo bolezen se v svetu trenutno pojavlja nov primer demence že vsake 3 sekunde (6).

Po ocenah Združenja Alzheimer Evropa je bilo leta 2012 v EU-28 skupaj 8,7 milijonov oseb z demenco (2,9 milijona moških in 5,8 milijona žensk), v Sloveniji pa več kot 32.000 oseb z demenco, od tega dobrih 22.700 primerov pri ženskah in več kot 9000 primerov pri moških (7). Prva ocena prevalence demence med prebivalci Slovenije, ki so stari 65 let ali več, kaže, da smo imeli v letu 2018 vsaj 28.000 primerov demence, do leta 2030 bomo imeli vsaj 37.500 primerov demence, kar predstavlja porast za 33,4 %. Prevalenca demence pri ženskah je bila dvakrat višja v primerjavi z moškimi (8). Ta ocena s predhodno opravljenimi ocenami prevalence demence za Slovenijo ni primerljiva, ker so bile opravljene na osnovi podatkov o prebivalcih EU, vključevale so prebivalce, stare 30 let ali več.

Pojav SARS-CoV-2/COVID-19 lahko z vidika epidemiološkega spremljanja demence predstavlja izziv in priložnost za izboljšanje slednjega v Sloveniji, potrebe po spremljanju števila oseb z demenco in evalvaciji storitev zdravstvenega in socialnega varstva so velike.

Literatura:

1. CDC. Updated Guidelines for Evaluating Public Health Surveillance Systems. *MMWR* 2001; 50 (No RR-13).
2. Global Dementia Observatory (GDO). Dementia monitoring. Pridobljeno 13. 11. 2020 s spletne strani <https://apps.who.int/gho/data/node.dementia>.
3. WHO. Global Dementia Action Plan on the Public Health Response to Dementia 2017-2025. Geneva, 2017. Pridobljeno 13. 11. 2020 s spletne strani <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/259615/9789241513487-eng.pdf;jsessionid=741F95B5F30AA44B98C70E02700127A8?sequence=1>.
4. WHO. Dementia: number of people affected to triple in next 30 years, 2017. Pridobljeno 13. 11. 2020 s spletne strani <http://www.who.int/news-room/detail/07-12-2017-dementia-number-of-people-affected-to-triple-in-next-30-years>.
5. Alzheimer's Disease International. World Alzheimer Report 2009. London: Alzheimer's Disease International; 2009.
6. Alzheimer's Disease International. World Alzheimer Report 2015. London, UK: Alzheimer's Dis Int 2015.
7. Alzheimer Europe. Prevalence of dementia in Europe. Pridobljeno 13. 11. 2020 s spletne strani: <http://www.alzheimer-europe.org/Research/European-Collaboration-on-Dementia/Prevalence-of-dementia/Prevalence-of-dementia-in-Europe>.
8. Lovrečič B, Jelenc M, Korošec A, Vidovič M, Lovrečič M. The prevalence of dementia in Europe and in Slovenia: the review and estimate of dementia for Slovenia for 2018 and projection for 2030. *Collegium antropologicum*, 2020; 44(1): 55-60.